

The future of everything

Philip Wallage

Ik had mij voorgenomen deze column aan de toekomst van het accountantsberoep te wijden. Daar is voldoende reden toe gegeven de huidige debatten in diverse media. Maar om over de toekomst van het beroep na te denken is het goed om eerst een beeld te hebben van de toekomstige ontwikkelingen in algemene zin.

Ik werd op mijn wenken bediend want op 8 juli jl. bestond de Wall Street Journal 125 jaar. Om dit heuglijke feit te vieren heeft de krant een aantal korte bijdragen opgenomen onder de veelbelovende titel "The future of everything". Hierin schetst een aantal Amerikaanse gastredacteuren toekomstbeelden en adembenemende ontwikkelingen die – als gevolg van de huidige informatierevolutie – in sneltreinvaart op ons afkomen. Een paar daarvan vat ik kort samen.

Internet

Zo stelt *Mark Zuckerberg* (CEO Facebook) dat "connecting everyone in the World" een van de fundamentele uitdagingen vormt voor de huidige generatie. Internet is het fundament van de huidige economie. Onderzoek van McKinsey in 2011 toont aan dat internet in een aantal ontwikkelde landen al een groter deel van de economische activiteiten omvat dan de agrarische- en energiesector en dat het internet over de afgelopen vijf jaar aan maar liefst 21% van de groei van het Amerikaanse BNP heeft bijgedragen. Daarom is gratis beschikbaar stellen van internet nodig om de gehele wereld te ontsluiten en zodoende de ontwikkeling van onderontwikkelde landen te versnellen. Het is met andere woorden nodig dat tweederde van de huidige wereldbevolking die vandaag de dag nog niet aangesloten is, de kans krijgt om aan wereldwijde ontwikkelingen deel te nemen. Volgens recent onderzoek van Deloitte zou wereldwijde toegang tot internet 140 miljoen nieuwe banen in onderontwikkelde gebieden op kunnen leveren en 160 miljoen mensen van armoede bevrijden. Aldus *Zuckerberg*. (NB: deze ontwikkeling zal een groot aantal nieuwe Facebook-vrienden opleveren).

Geldverkeer

Ajay Banga (CEO Mastercard) schrijft in vergelijkbare termen over de toekomst van geld. Technologie moet er voor zorgen dat consumenten en leveranciers geldstromen niet alleen gebruiken om waarden uit te wis-

selen maar ook om maatschappelijke – dus niet alleen financiële – waarde te creëren. Volgens *Banga* te realiseren door een betrokkenheid van alle burgers ongeacht inkomen, geslacht of plaats. Financiële betrokkenheid kan worden bewerkstelligd door een informatienetwerk dat technologieën en platvormen koppelt zodat een economie ontstaat die duurzaam is en iedereen betreft. Dit genereert gelijke kansen en sociale en economische mobiliteit en verkleint inkomensverschillen. De mens wordt meer digitaal gekoppeld en minder afhankelijk van geld. Met andere woorden, geld zal een menselijk doel moeten dienen, gekoppeld aan betere toegang en minder barrières en beschikbaarheid voor meer mensen. Een voorwaarde voor deze ontwikkeling is dat vertrouwen bestaat in het digitaal betalingsverkeer door veiligheid te garanderen (chip cards en biometrics) aldus *Banga*.

Ondernemingen

Rose Moss Kanter (Harvard Business School) beschrijft de toekomstige onderneming als onderdeel van een wereldwijd netwerk.

Toekomstige werknemers willen relevant werk combineren met een goed salaris, in een cultuur die innovatie stimuleert, waarbij wordt gestreefd naar open communicatie en waarbij dienstbaarheid aan lokale communities mogelijk is.

Het nemen van sociale verantwoordelijkheid is onmisbaar omdat zowel de klanten (web-empowered customers) als media en maatschappij hier om zullen vragen. Communicatie, coördinatie en samenwerking tussen verschillende culturen en partijen zal daaraan bijdragen. Ondernemingen zullen óf de altijd toegankelijke (sociale) media moeten omarmen óf zullen terrein verliezen. In deze informatiemaatschappij bestaan ondernemingen uit "shape-shifting bundles of activities" om in te kunnen spelen op de continu veranderende omgeving. In de zogenaamde "fluid boundaries of business units" die als sterren ontstaan en verdwijnen (a matrix on steroids) wordt gewerkt in zogenaamde "bottom-up self-organizing crosscutting project teams".

Natuurlijk bestaan er de nodige risico's. Zo kan wereldwijde integratie gemakkelijk leiden tot manipulaties. "Corporate greed" zal niet vanzelf verdwijnen. Grote ondernemingen kunnen landen tegen elkaar uitspelen door zich te vestigen in belastingparadijzen of in plaatsen waar excessieve variabele beloning niet aan banden is gelegd. Maar de schijnwerpers van transpa-

rantie zullen zich hierop richten (zie recentelijk Starbucks in het VK).

De onderneming van de toekomst zal een sociaal contract met de maatschappij moeten sluiten waarbij het gedrag belangrijker zal zijn dan de juridische vorm. Stakeholders (inclusief aandeelhouders) zullen dag en nacht observeren, analyseren en oordelen. Om vertrouwen en legitimiteit te behouden zullen ondernemingen hun maatschappelijke verantwoordelijkheid moeten nemen ongeacht waar ze gevestigd zijn.

Geïntegreerde verslaggeving zal dan ook gemeen goed worden aldus Kanter.

Privacy

Richard Clarke (Good Harbor Security Risk Management) gaat in op de invloed van de IT-revolutie op privacy. Informatie over wat we doen en wat onze voorkeuren zijn heeft al ondernemingen gecreëerd die miljarden waard zijn. De opslag en gebruik van deze informatie heeft grote toegevoegde waarde als het gaat om analyse van (consumenten)gedrag maar leidt ook tot een vrijwel vervallen van wat wij tot voor kort koesterden, te weten privacy. Ondanks pogingen (m.n. in de EU) is het verval van privacy door het onbegrensd borgen van veiligheid sinds 9/11 niet meer terug te draaien (zie bijvoorbeeld de NSA-praktijken).

De komende 25 jaar zal de ontwikkeling van cyberspace in alle delen van ons leven leiden tot toename van dataverkeer door onderling gekoppelde apparatuur. Rond die tijd is het een gegeven dat al onze activiteiten voor ondernemingen en overheid beschikbaar zijn. Dat geldt op enig moment ook voor (een deel van) onze gedachten. Zowel een proto-type Google auto als Google glass kunnen al door gedachten worden bestuurd.

De massa en met name jongeren, zullen zich niet bewust zijn van het verlies van privacy zodat deze ontwikkeling niet valt tegen te houden. Privacy zal slechts een goed zijn dat alleen door vermogende individuen - bijvoorbeeld voor een korte vakantie - kan worden verkregen in een wereld vol tracking devices (zoals mobiele telefoons) en bewakingscamera's.

De voorspelling van George Orwell (1948) dat in 1984 "big brother is watching you", komt rond 2048 uit.

Arbeidsmarkt

Voormalig minister van financiën van de VS, *Lawrence Summers*, beschrijft de toekomstige arbeidsmarkt. Volgens hem is de toekomstige uitdaging niet meer om voldoende te produceren maar om voldoende banen te creëren. Gedurende de vorige eeuw is de productiviteit in de agrarische sector in de VS zodanig gestegen dat geen voedselschaarste meer bestaat maar dat het een uitdaging is alternatieve arbeid aan te bieden. De ontwikkeling die de agrarische sector heeft doorgemaakt zal ook in de andere sectoren van de eco-

nomie plaatsvinden als gevolg van de introductie van robotica en 3-D printing ("Software is eating the World", Marc Andreessen). Ook dienstverlening zal enorm veranderen: taxi's zonder bestuurders, automatische betaling bij het verlaten van winkels, call centers zonder mensen, routineberichten die worden geschreven door robots, financiële analyses die worden uitgevoerd door software en het feit dat een leraar honderdduizenden studenten kan bereiken. Deze ontwikkelingen hebben vergaande gevolgen voor de arbeidsmarkt. Zij die hun baan verliezen (heftiger en sneller dan in de agriculturale revolutie) zullen proberen elders aan de slag te komen. Maar verwacht wordt dat over één generatie een kwart van de beroepsbevolking van middelbare leeftijd zijn baan verliest terwijl de helft van de beroepsbevolking ten minste een jaar lang geen baan zal hebben. Levenslang leren wordt zodoende een vereiste om in de informatiemaatschappij flexibel van baan te kunnen wisselen.

Transport

Bill Ford (Chairman van Ford Motor Co) gaat in op de toekomst van transport. Hij stelt dat ons huidige transportsysteem rond 2050 niet meer te handhaven is vanwege de congestie die het grote aantal voertuigen met zich mee brengt, de milieubelasting en gezondheidsaspecten (smog). Auto's moeten intelligenter worden en verdergaand worden geïntegreerd in het totale transportsysteem. Centraal in de ontwikkeling staat individuele mobiliteit, interactie tussen auto's (communicatieplatforms onder andere met andere voertuigen) en afstemming met de infrastructurele voorzieningen. Naast zelfrijdende voertuigen valt ook het delen van voertuigen (dus geen individueel eigendom) te verwachten. Ook de ontwikkeling van vliegende auto's wordt reeds serieus onderzocht.

Gevolgen voor het accountantsberoep

Tot zover enkele toekomstbeelden. Rode draad is de informatierevolutie die ertoe leidt dat de maatschappij in rap tempo en op vele fronten zal wijzigen. Welke bijdragen kan het accountantsberoep aan deze toekomstige ontwikkelingen geven? Ik beperk mij tot enkele gedachten:

1. Analyseren en evalueren van de gevolgen van het wereldwijd koppelen van processen, systemen en organisaties inclusief de hiermee samenhangende juridische, economische, maatschappelijke, culturele vraagstukken.
2. Participeren in de discussie over de ontwikkelingen die leiden tot de informatiemaatschappij (zoals betalingsverkeer, transport en werkgelegenheid) en de gevolgen daarvan.
3. Bijdragen aan de totstandkoming van internationale normen en criteria waaraan nieuwe vormen van informatievoorziening moeten voldoen in een we-

reld zonder grenzen (zoals privacy en veiligheid maar ook het voorkomen van misbruik van informatie).

4. Ontwikkelen van nieuwe assurance-diensten en processen (reeds in 1997 door het Amerikaanse accountantsinstituut¹ geopperd), waarbij de focus komt te liggen op gedrags-, sociaal culturele-, milieu- en governanceaspecten. De nieuwe vormen en technieken van informatievoorziening (zoals sociale media en google glass) dienen hierbij te worden betrokken.
5. De exponentieel groeiende hoeveelheid beschikbare informatie (big data) zal een relevante rol spelen in accountantscontrole en kan leiden tot nieuwe dienstverlening, door relevante informatie op te leveren voor derden (zoals een analyse van klachten op sociale media over een product).
6. Beoordelen van de effectiviteit van complexe systemen en processen die leiden tot (gestandaardiseerde) informatieverzorging (opvolgers van Standard Business Reporting).

De vraag naar diensten van accountants zal blijven bestaan, maar het is zaak dat zij snel op veranderingen in gaan spelen. Andere marktpartijen zullen dat ongetwijfeld gaan doen. ■

Prof. dr. Ph. Wallage is als hoogleraar Accountantscontrole verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit. Tevens is hij partner bij KPMG.

Noten

- 1 The Special Committee on the Future of Assurance Services (The Elliott Report). Geraadpleegd op: <http://www.aicpa.org/InterestAreas/FRC/AssuranceAdvisory-Services/Pages/AssuranceServicesCD.aspxAICPA>, 1997.